

BOHUSLÄNSKA CURLINGKLUBBEN

1852-2002

Curlingspel under 1880-talet på Bäveåns is strax väster om Järnbron. På bilden syns bl a grosshandlare Robert Thorburn, telegrafkommissarie Åberg (spelande), kyrkoherde Cajander, en inte namngiven person samt "Den svenska curlingens fader" William Andrew Macfie längst till höger på bilden..

Skottland är det land som dels kan visa upp curlingstenar daterade till 1500-talet, dels utvecklade spelet till den idrott som vi idag bedriver. Det var skottarna som redan 1838 samlade alla curlingklubbar under en organisation - *The Royal Caledonian Curling Club* - och som första åtgärd utarbetade enhetliga spelregler. Dessa regler gäller i huvudsak än idag. Dessutom kommer ordet curling från engelskan och betyder krulla, ringla, locka, kröka. Det är stenens krökta eller skruvade bana över isen som beskrivs.

Det var också skottarna som spred curlingen ut över världen. Till USA och Kanada i början av 1800-talet, till Schweiz och övriga alpländerna kring sekelskiftet.

1823 invandrade familjen Thorburn-Macfie till Uddevalla från Skottland och redan året därpå hade en besökare till familjen med sig två curlingstenar till Kasen där familjen hade slagit sig ned. Detta var första gången som curling överhuvudtaget spelades i Sverige.

Bohuslänska Curlingklubben kan i år fira minnet av sin 150-åriga tillvaro. En första curlingklubb bildades dock i Uddevalla redan 1846 men förde en tynande tillvaro. Den 5 mars 1852 beslöt emellertid en del herrar i staden att återuppliva klubben, som då fick sitt nuvarande namn och stadgar.

Klubbens initiativtagare var godsägaren William Andrew Macfie, Anfasteröd, Ljungskile. Han var född i Greenock i Skottland 1807 och avled i augusti 1899. Macfie var gift med Jessie Thorburn, dotter till William Thorburn senior på Kasen och dennes maka Jessie, född Macfie. Övriga stiftare av klubben var grosshandlarna W.F. och Robert Thorburn, överste Carl Åkerhielm, godsägare R.H. Jobson, överstelöjtnant A. Arsenius, löjtnant J.R.C. von Hauswolff, underlöjtnant C.E. Reuter och sekundlöjtnanten baron G. Åkerhielm.

Klubbens stadgar upprättades efter mönster av *The Royal Caledonian Curling Club* i Skottland. Denna klubb hade som beskyddare alltid räknat engelska regenter. Därför sökte också Bohuslänska Curlingklubben ordna frågan om lämplig beskyddare och lyckades som sådan förvärva dåvarande hertigen av Östergötland, sedermera kung Oscar II. Kungens födelsedag den 21 januari var länge klubbens årshögtidsdag. Efter kung Oscars död 1907 åtog sig kung Gustaf V att bli klubbens beskyddare och kronprins Gustaf Adolf blev klubbens första hedersledamot. Hedersledamöterna invaldes enligt stadgarna på förslag av presidenten. Övriga ledamöter invaldes på förslag av någon ledamot genom balloting.

Inballoteringen av nya medlemmar skedde på ett särskilt sätt. Man hade en voteringsapparat med trattar däri svarta och vita kulor skulle nedläggas och som var försedd med draglådor. Röstningen skedde under full sekretess. Då inträdessökande skulle inballoteras röstade varje medlem genom att nedlägga för bifall vit kula i vit tratt och tvärt om, därest han icke gillade vederbörande. För att den till inval föreslagna skulle anses invald fordrades att minst tre fjärdedelar av de använda kulorna var ja-kulor.

Alla curlingstenar är huggna ur samma granitklippa utanför den lilla staden Ayr i västra Skottland. Det har hittills visat sig vara den enda sten som håller. Sveriges största stenindustri "Granitaktiebolaget C A Kullgrens Enka" med huvudkontor i Uddevalla tillverkade på beställning av Bohuslänska Curlingklubben curlingstenar. De var vackra och välgjorda men det skulle snart visa sig att den hårda bohuslänska graniten inte var tillräckligt elastisk för att tåla de hårda stötarna curlingstenarna emellan.

När man spelade curling i äldre tider skedde detta mest på isen på Bäveån nedanför Järnbron. Ibland förhöjdes stämningen med musik av någon avdelning av Bohusläns regementes musikkår. Stundom förlades spelet till Kasebukten eller Skansgrundet och då serverades ibland glögg. Många ungdomar som tittade på kunde då få en näve russin eller korinter, som gissningsvis tacknämligt mottogs. Landbanor iordningsställdes några vintrar, dels i Kampenhofs trädgård och dels på det då obebyggda området vid ridhuset på Söder (ungefär där servicehuset Ryttaren ligger idag).

"Den svenska curlingens fader", William Andrew Macfie, spelar här ut curlingsstenen på Kasebuktens is under överinseende av andra medlemmar i den sofistikerade klubben.

Då man spelade curling i gamla tider var man inte så idrottsligt klädd som utövare av dagens vintersport är. Det kunde mycket väl hända att herrarna spelade iförda päls, hög hatt och galoscher och att de hade käpp och följdes av hund. Var klädseln föga idrottsmässig hindrade detta dock inte att man spelade med både iver och skicklighet.

På det sättet spelades curling för första gången i Sverige och den Bohuslänska Curlingklubben verkade sedan aktivt för att sprida sporten till andra delar av landet och idag är den ordentligt etablerad med flera internationella framgångar av yppersta märke.

Klubbens arkiv förvaras på Bohusläns Föreningsarkiv i Uddevalla och en titt i medlemsmatriklarna för olika år ger vid handen att det var "Upper Ten" i Uddevalla, d v s herrar ur de allra finaste familjerna som utgjorde medlemmarna i klubben.

Verksamheten tycks enligt protokollen ha gått upp och ned, mycket förstås beroende av att det ofta var svårt att hitta is att spela på. Men i brist på is kunde man i alla fall ägna sig åt övrig klubbverksamhet desto livligare. Antalet baler i Curlingklubbens regi var åtskilliga.

Svårigheterna att hitta bra is är i protokollen en ständig återkommande fråga. Stränga vintrar var det inget stort problem då man kunde spela på Byfjordens is, Kasebukten eller rent av inne på Bäveåns is.

1855 skrev man arrendekontrakt med Marie Hammarstrand för att kunna disponera Linnebydammen. (Där Svalgatan och Lärkgatan nu går samman).

I början av 1900-talet höll man till på den del av Margretegårde som nu är park. Där fick man dela mark med fotbollsklubbarna vilket inte alltid var så lyckat. I ett brev från Curlingklubben till "fotbollsföreningarna" daterat den 3 december 1907 ondgjorde sig Adolf Zachau över att fotbollsspelare hotat med att "nedrifva stängslet för curlingbanan samt jämna banan med marken". (Kanske anar man här konkurrens inte bara mellan två idrottsföreningar utan jämväl mellan en societetsklubb och arbetareföreningar.)

Bohuslänska Curlingklubben propagerade aktivt för curlingsporten runt om i Sverige. Här är några representanter för klubben på Nybrovikens is i Stockholm 1901 för att lära stockholmarna att spela curling. Mannen med de stora halmtofflorna är Henry F. Thorburn och bland åskådarna syns blivande kung Gustaf V, som också blev klubbens höge beskyddare.

I början av 1930-talet tecknade Curlingklubben 100 andelar i den blivande sportstugan vid Bjursjön. För denna insats fick klubben disponera ett eget rum i sportstugan och den 10 dec 1935 kan man läsa i protokollet att rummet nu är inrett och curlingmaterielen på plats. Emellertid konstaterar man efter några år att avståndet från staden är för långt och man letar efter en ny plats närmare staden.

Den 1 okt 1939 skrev man ett femårskontrakt med UVHJ (Uddevalla-Vänersborg-Herrljunga Järnväg) om att få disponera tennisplanerna i närheten av stationen. Detta gick dock bra en kort tid men kontraktet revs upp sedan tennisklubben, som hyrde banorna sommartid, av misstag (?) sålt curlingsklubbens idrottsmateriel.

Vintern 1944-1945 spelade man på kraftverksdammen vid Fossumsberg men där gick inte att ordna belysning så det blev bara några söndagars spel.

Vintern 1946-1947 gick tennisklubben med på att upplåta sina tennisbanor på Kålgårdsberget till Curlingklubben och detta medförde ett rejält uppsving för klubben. Det hela blev emellertid inte långvarigt då en del medlemmar i tennisklubben menade att banorna blev förstörda av curlingspelet.

Av protokollen framgår även att det inte var några större problem att få tag i de rätta curlingstenarna sedan Kullgrens lärt sig konsten att tillverka dem. (Det skulle senare visa sig vara fel, se ovan!).

Som ovan framgått finns det inga protokoll efter år 1947. Materialet som har funnits på Landsarkivet överlämnades dit av disponent David Thorburn i juni 1967.

Det finns dock senare handlingar i materialet och en överenskommelse daterad den 27 februari 1974 torde vara den sista handlingen.

Det är en överenskommelse mellan föreningen Uddevalla Skidklubb och Bohuslänska Curlingklubben. Av handlingen framgår att skidklubben löser ut Curlingklubbens andelar i sportstugan för 100 kr mot en "skyldighet för skidklubben att för framtiden kostnadsfritt och under tillsyn i Sportstugan förvara Curlingsklubbens idrottsmateriel".

Materialet är mycket intressant då det omfattar protokollen från 1853 och fram till 1947. Dock finns det luckor, åren 1873-1884 och 1898-1907 finns inte med. Det övriga materialet består mest av typiska föreningshandlingar såsom räkenskaper m m. Några äldre bilder föreställande dito gentlemen spelande curling i Uddevalla finns också och även två stycken fotoklichéer.

Gunnar Klasson